

Rhandzu u burisana na Kaputeni Asnath Mahapa hi ku yimela magazini ya xikolo xa yena.

U tsakile ku hlangana na muhahisi wo sungula wa wantima wa xisati eAfrika-Dzonga.

“Xewani, Kaputeni Mahapa! Wa amukeriwa eka mbhurisano wa hina,” a vula.

“Xewani naswona ndza khensa. Ndzi kombela u ndzi vitana Asnath,” ku vula Asnath.

“Ndzi kombela u ndzi byela hi makulelo ya wena,” ku vutisa Rhandzu.

Asnath a hlamula, “Ndzi tswariwile hi 1979, exifundzeni xa Limpopo eAfrika-Dzonga.

Laha ndzi nga kulela kona aku ri hava mati etipompini kumbe gezi. A hi hlaya hi ku tirhisa khandhlele.

“Xana u sungule rini ku va na ku tsakela ku hahisa swihahampfhuka?” ku vutisa Rhandzu.

“Loko ndzi ri na malembe ya 13Loko ndza ha ri exikolweni laha a ndzi tshama kona.

Ndzi sungule ku hlaya timagazini ta ku vuhahisi.

Hilaha swi nga sungula hikona,” ku tsundzuka Asnath.

“Xana rirhandzu ra ku hahisa ri sungule rini ku kula?” ku vutisa Rhandzu a ri karhi a tsala ehansi.

“A ndzi tshamela ro hlamala hi vukulu, matikelo ya swihahampfhuka ku ri swi famba njhani emoyeni!

A ndzi lava ku tiva swo tala hi mahahelo ma swona,” ku vula Asnath.

Xivutiso xin'wana xa Rhandzu i ku, "Hi tihi tidyondzo leti hi faneleke ku ti endla ku va vahahisi?"

Asnath a hlamusela ku ri i Matematiki na Sayense.

"Naswona u haha tiawara to hlaya loko u nga si kuma papila ra mpfumelelo ro hahisa," a engetela.

Rhandzu a vutisa swo tala mayelana na tidyondzo ta ku va muhahisi.

Asnath a hlamula, “Ku va muhahisi, u fanele u tiva tinomboro na ku hlayela kahle.

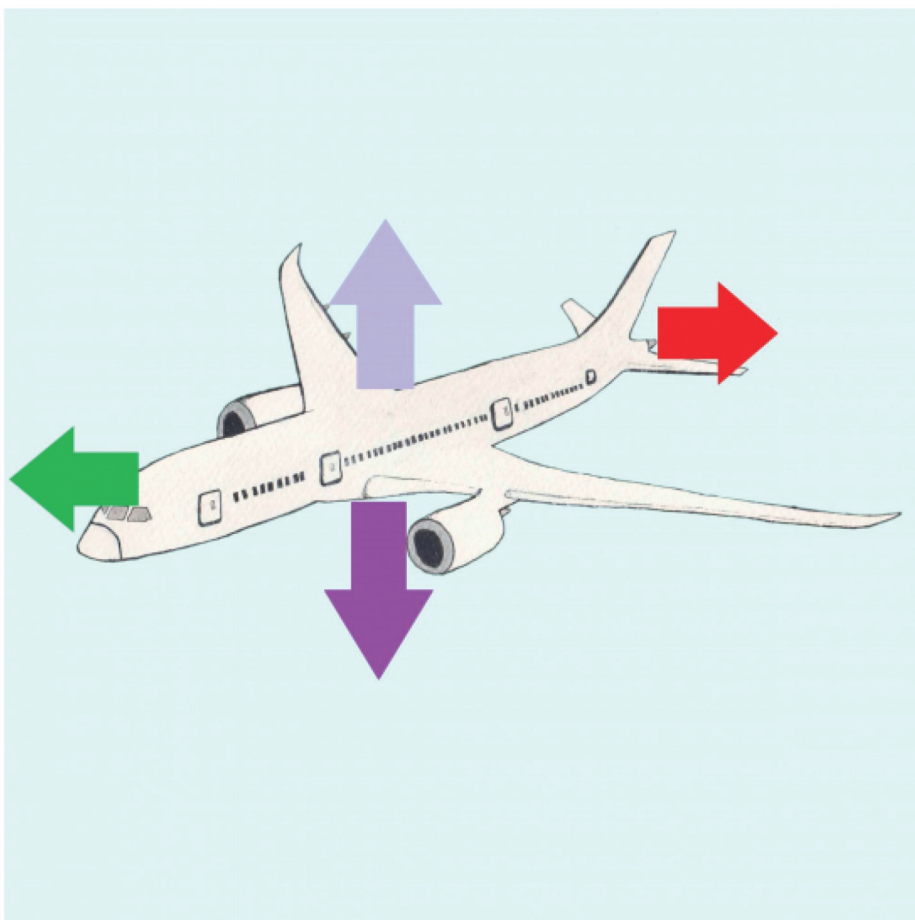
Ku dyondza vunjhiniyara swi ku dyondzisa hilaha swihahampfhuka swi tirhaka hakona. Vunjhiniyara byi huma eka Sayense na Matematiki.”

“Xana wa tsundzuka ku haha ka wena ko sungula? Mina ndza chava ku haha!” ku vula Lebo.

Asnath a hlamula, “Yoo, nhloko ya mina a yi khome hi nsululwana yi ndziwilika. Kambe a ndzi lahlelangi thawula.

Sweswi ndzi haha ndzi ya ematikweni yo tala, na ku dyondza mifuwo yo hambana.”

“Leswi swi tikomba swi tsakisa!” ku hlamusela Rhandzu. “U nga ndzi byela swo tala hilaha swihahampfhuka swi hahaka hakona?”

Asnath a hlamusela, “Moya lowu hungaka etimpapeni wu endla matimba lawa ya susumetaka xihahampfhuka ku ya ehenhla.

Matimba ya njhini ya endla leswaku xihahampfhuka xi ya emahlweni.”

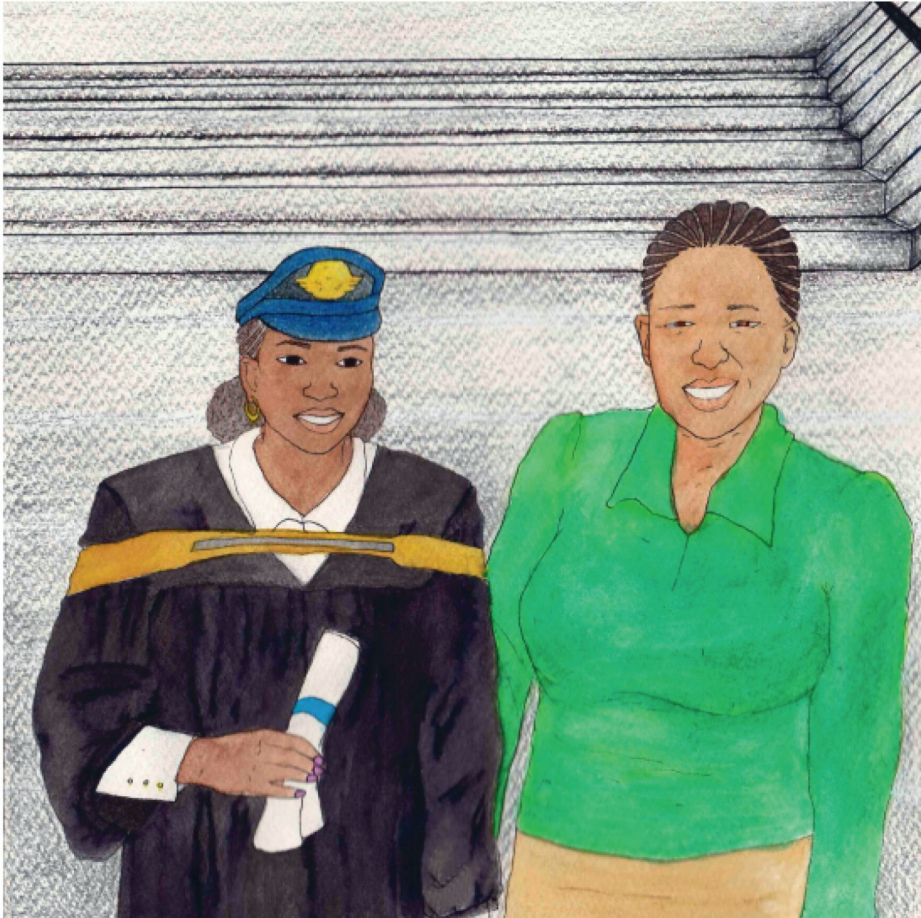

“Leswi swa tsakisa,” ku vula Rhandzu.

“U vi le na ku tikeriwa loko u lava ku va muhahisi?”

“Ina, mitlhontho yo tala! Ndzi byeriwe leswaku ndzi komile swinene. Na ku mithwaso ya mina a yi ringanelangi.

Na leswaku ku hahisa swihahampfhuka a hi ntirho wa vavasati.”

Rhandzu a vutisa, “Xana u lulamisile njhani swirhalanganyi sweswo?”

“Ndzi lwile ku fikela loko va cinca matholelo ya vahahisi. Ndzi tlhelerile exikolweni xa vuhahisi ku ya antswisa timakisi.

A ndzi lava ku va komba leswaku vavasati va nga wu kota ntirho lowu!” ku hlamula Asnath.

Rhandzu a pfumela hi nhloko, “Ndzi dyondza leswaku wo kongoma a wu nga hluleki.

Ndzi dyondza na leswaku loko wo yingisela mani na mani u nga ka u nga swi koti ku swi endla. Na leswaku vavasati va nga endla hinkwaswo leswi vavanuna va swi endlaka.”

Rhandzu a ku, “sweswo i ntiyiso!”

“Xana u tinyungubyisa hi yini ngopfu?” ku vutisa Rhandzu.

“A ndzi ri na malembe ya 20 loko ndzi ringanela ku va muhahisi wo sungula wa xisati wa wantima laha Afrika-Dzonga.

A ndzi ri xiphemu xa xihahampfhuka xo sungula lexi hahisiwa hi vavasati ntsena.

Ndzi hisekela ku hlohlotella vanhwanyana ku ri va dyondza Sayense.”

Rhandzu a ku, “Kambe xo biha i ku hi heleriwile hi nkarhi. Ndzi khensa mbhurisano.

U hi kombisile leswaku loko u tiyimisela no tirha swinene, u nga swi kota ku haha!”

Asnath a n’wayitela na ku hlamula, “Ndza khensa Rhandzu. A ku ri nkateko ku vulavula na wena!”

—Swivutiso

1. I va mani vanhu vambirhi lava nga le ku vulavuleni eka xitori lexi?
2. Hikwalaho ka yini Lebo a endla mbhurisano lowu?
3. I ncini lexi nga endla leswaku Asnath a va muhahisi?
4. Dirowa xihahampfhuka laha wena u nga ndzeni tanihi muhahisi.

—Tibuku leti nga eka nongokoko lowu

- Andile Mji
- Asnath Mahapa
- Bongani Mayosi
- Charlotte Maxeke
- Mmantsane Moche Diale
- Mulalo Doyoyo
- Tebello Nyokong
- Tshilidzi Marwala

Buku leyi ya xitori yi endliwile na ku tsariwa hi Xisuthu xa N'walungu, tanihi xiphemu xa phurojeke ya switirhisiwa swo hlaya swa Zenex Ulwazi Lwethu hi 2020.